

DEZVOLTAREA TURISMULUI ȘI CREȘTEREA ECONOMICĂ ÎN ROMÂNIA: O ABORDARE BAZATĂ PE ANALIZA DE CAUZALITATE

Silviu-Gabriel BACIU
ACADEMIA DE STUDII ECONOMICE DIN BUCUREȘTI, ROMÂNIA
Facultatea de Management

DOI: 10.24818/MSWP.2025.06

Rezumat: Studiarea relației dintre turism și creșterea economică este esențială pentru a înțelege impactul pe care dezvoltarea sectorului turistic îl poate avea asupra economiei naționale, oferind informații valoroase pentru formularea unor politici publice eficiente și pentru maximizarea beneficiilor economice ale turismului atât pe termen scurt, cât și pe termen lung. Această lucrare își propune să studieze relația dintre dezvoltarea sectorului turistic și creșterea economică a României, utilizând un model de analiză bazat pe cauzalitate. Modelul descris este unul în trei etape, care vizează analiza staționarității, analiza de cointegrare (care poate reda relația pe termen lung dintre variabile) și analiza de cauzalitate (menită să redea relația pe termen scurt dintre variabilele studiate). Lucrarea reușește să răspundă întrebărilor cercetării și să demonstreze că, în cazul României, există o relație de legătură pe termen lung între creșterea economică și dezvoltarea turismului, aceasta fiind una directă, pozitivă și că de asemenea, există o relație pe termen scurt între variabilele avute în vedere. Relația de cauzalitate validează ipoteza conform căreia turismul stimulează creșterea economică. În finalul lucrării, sunt subliniate concluziile, limitele cercetării și câteva direcții viitoare de cercetare.

Cuvinte cheie: cauzalitate, cointegrare, creștere economică, turism.

Abstract: The study of the relationship between tourism and economic growth is essential to understand the impact that the development of tourism sector can have on national economy. It provides valuable information in order to define efficient public policies and to maximise economic benefits of tourism on both short and long term. This paper aims to study the relationship between tourism development and Romania's economic growth, using a causality-based analysis model. The model described is a three-stage model, which aims at stationarity analysis, cointegration analysis (which can reproduce the long-term relationship between the variables) and causality analysis (which aims to reproduce the short-term relationship between the variables under study). The paper succeeds in answering the research questions and in demonstrating that, in case of Romania, there is a direct, positive, long-term relationship between economic growth and tourism development. Also, there is a short-term relationship between the variables under study. The causal relationship validates the hypothesis that tourism stimulates economic growth. At the end of the paper, conclusions, research limitations and some future research directions are highlighted.

Keywords: causality, cointegration, economic growth, tourism.

JEL classification: C29, L83, R11, Z32.

1. Introducere

Turismul este un sector economic deosebit de important pentru multe economii naționale, iar România nu face excepție. În ultimii ani, industria turismului a cunoscut o expansiune semnificativă, contribuind nu doar la dezvoltarea infrastructurii și promovarea diversității culturale, ci și la creșterea economică națională (Simion et al., 2024). De asemenea, acest sector joacă un rol crucial în crearea de locuri de muncă și în stimularea altor industrii conexe, precum transporturile, hotelurile, restaurantele și serviciile.

Creșterea economică este un indicator esențial al sănătății economice a unui stat și poate fi influențată de o varietate de factori, inclusiv de dinamica turismului. În acest context, înțelegerea relației cauzale dintre dezvoltarea turismului și creșterea economică devine esențială pentru formularea unor politici publice eficiente. În timp ce există numeroase studii, care sugerează o legătură pozitivă între cele două variabile, natura și direcția exactă a acestei relații rămân subiecte de dezbatere, iar factorii care contribuie la această interdependență sunt adesea complecși și variați.

Scopul acestui studiu este de a investiga relația de cointegrare și relația cauzală dintre turismul din România și creșterea economică, printr-o abordare econometrică. Folosind metode statistice, precum testul Augmented Dickey Fuller și testul de cauzalitate Granger, cercetarea își propune să determine dacă turismul poate fi considerat un motor al creșterii economice sau, dimpotrivă, creșterea economică favorizează dezvoltarea turismului. Prin urmare, cercetarea va răspunde la următoarele două întrebări de cercetare:

RQ1. Există o relație de legătură pe termen lung între creșterea economică și dezvoltarea turismului?

RQ2. Există o relație pe termen scurt între creșterea economică și dezvoltarea turismului?

Deși există multiple studii care analizează impactul turismului asupra economiilor naționale, majoritatea acestora se concentrează pe țări cu economii mai dezvoltate. Această lucrare se va concentra pe România, având în vedere că sectorul turistic românesc este în continuă dezvoltare, iar înțelegerea impactului său asupra economiei naționale poate oferi perspective valoroase pentru viitoarele strategii economice și de promovare turistică.

În literatura de specialitate privind relația dintre turism și creșterea economică în România, predomină abordările statice, bazate pe corelații sau modele de regresie simplă. Cu toate acestea, există o lacună semnificativă în ceea ce privește utilizarea unor modele dinamice, bazate pe serii de timp, care să investigheze direcția și natura relației de cauzalitate între cele două fenomene. Astfel, studiul de față își propune să contribuie la reducerea acestui decalaj, prin aplicarea unei analize de tip Granger asupra relației bidirecționale dintre turism și creșterea economică în România.

Noutatea cercetării constă în aplicarea unei analize de cauzalitate Granger asupra datelor de serie temporală din România, oferind o perspectivă dinamică și bidirecțională asupra relației dintre turism și Produsul Intern Brut (PIB). De asemenea, includerea anilor 2020–2022 în analiză, reprezintă un avantaj de actualitate: puține cercetări includ această perioadă pentru România în context turism-creștere economică.

Lucrarea de față prezintă în partea de revizuire a literaturii, studii care au avut în vedere această relație de cauzalitate, dar și teoriile care explică relația potențială dintre creșterea economică și turism. În secțiunea dedicată metodologiei sunt descrise datele folosite, respectiv variabilele utilizate în analiză, sunt prezentați pașii necesari realizării analizei de cauzalitate și sunt stabilite ipotezele acesteia. În secțiunea de rezultate și discuții sunt prezentate statistici de bază ale variabilelor și sunt discutate rezultatele obținute în urma parcurgerii pașilor cercetării. În ultima secțiune, sunt punctate principalele descoperiri ale analizei realizate, dar și direcții viitoare de cercetare și limite ale acesteia.

2. Revizuirea literaturii

Literatura de specialitate privind tema de interes pentru această lucrare, se concentrează pe multiple aspecte ale interacțiunii dintre turism și economie, incluzând impactul turismului asupra PIB-ului, al locurilor de muncă, al infrastructurii și al altor sectoare economice conexe. Majoritatea studiilor se axează pe identificarea relației cauzale dintre aceste două fenomene, folosind diverse abordări metodologice, precum analiza seriilor temporale și modelele econometrice de tip VAR (Vector Autoregression) și Granger Causality. Această secțiune a revizuirii literaturii se va concentra pe studiile semnificative care abordează dezvoltarea turismului și creșterea economică, punând accent pe modelele de analiză a cauzalității și pe factorii care mediază sau moderează această relație.

Sun et al. (2025) demonstrează prin studiul realizat că între turism și creșterea economică există o relație pozitivă, bazându-se pe impactul turismului asupra creșterii economice și ținând cont de rolul mediator al instituțiilor statului. Amaghionyeodiwe (2012) susține existența acestei relații

pozitive dintre turism și creșterea economică, pentru Jamaica, afirmând că presupune creșterea PIB în cazul în care numărul de turiști crește și el.

În urma unui studiu cu date panel realizat de Jannet et al. (2025) PIB și tehnologiile verzi afectează în mod pozitiv creșterea turismului sustenabil, în timp ce emisiile de CO₂ reprezintă o influență negativă în cazul țărilor G-7 (Canada, Franța, Germania, Italia, Japonia, Regatul Unit și Statele Unite). Jannat et al. (2025) asociază creșterea rapidă a turismului cu impactul emisiilor de CO₂ și a consumului de resurse asupra mediului înconjurător.

Mishra et al. (2011) susțin că prin analiza de cauzalitate aplicată asupra unei serii de timp din perioada 1978-2009 au observat că există o cauzalitate unidirecționată dinspre activitățile turistice către creșterea economică a Indiei. De asemenea, aceștia confirmă ipoteza conform căreia creșterea turismului are impact asupra economiei țării prin creșterea PIB-ului, astfel majorarea numărului de turiști se reflectă în creșterea ratei PIB prin veniturile din schimburile valutare. Un studiu mai recent, tot asupra Indiei (Singh și Alam, 2024) subliniază o relație pozitivă și semnificativă între creșterea turismului și PIB-ul national. Acesta arată faptul că turismul nu doar generează venituri și locuri de muncă, dar poate stimula și alte sectoare economice, precum infrastructura, transporturile și comerțul.

Gwenhure și Odhiambo (2017) analizează legătura cauzală dintre turism și creșterea economică prin prisma literaturii de specialitate și afirmă că există mai multe direcții pentru această relație:

- unidirecțională, în care turismul influențează creșterea economică;
- unidirecțională, în care creșterea economică influențează turismul;
- bidirecțională, în care influența este reciprocă;
- neutră, în care variabilele nu se influențează.

Această relație este diferită, conform autorilor, în funcție de țara asupra căreia se face analiza.

Wong et al. (2024) sugerează că procesul de creștere economică după pandemia de Covid-19 poate fi influențat de creșterea numărului de turiști, fapt datorat relației pozitive dintre aceste două variabile, analiza fiind realizată asupra statului Singapore. O altă cercetare (Alcalá-Olido et al., 2025) realizează o analiză de cauzalitate asupra acestor doi factori pentru Portugalia și observă următoarele relații în funcție de regiunea avută în discuție:

1. Turismul influențează pe termen lung creșterea economică în zona de nord, centru și regiunile autonome ale Madeirei;
2. Turismul influențează pe termen scurt creșterea economică în toate zonele;
3. Relația dintre turism și dezvoltarea economică este unidirecțională în regiunea autonomă Azores;
4. Relația dintre turism și dezvoltarea economică este unidirecțională pe termen scurt în regiunile Nord, Centru și în zona metropolitană a Lisabonei;
5. Nicio relație nu a fost descoperită pentru Algarve, Alentejo și regiunea autonomă Madeira.

Wu și Wu (2020) au realizat analiza de cauzalitate între turism și dezvoltarea economică în diferite regiuni din China și au evidențiat faptul că aceasta diferă în funcție de regiunea în discuție, asemănător altor țări analizate anterior. În cazul Anhui, Henan, Hubei, Ningxia și Shanxi se observă o legătură directă, în cazul Hunan și Inner Mongolia se observă o legătură inversă, iar pentru Qinghai și Tibet este raportată o legătură reciprocă, în timp ce în 11 din cele 20 de regiuni majore ale țării este validată ipoteza de neutralitate.

Park și Kim (2017) afirmă că în cazul Coreei de Sud există o relație complexă între turism și creșterea economică, cu efecte bidirecționale în anumite condiții. În perioadele de creștere economică mai puternică, turismul joacă un rol semnificativ în stimularea acestei creșteri, iar în perioadele de recesiune economică, creșterea turismului poate sprijini redresarea economiei. Aceste relații variază în funcție de condițiile economice și de specificitatea sectorului turistic, iar studiul subliniază importanța unui management strategic al turismului pentru a maximiza beneficiile economice. Ideea de influență bidirecțională este susținută și de Bilen et al. (2017) în cazul a 12 țări din zona Mării

Mediterranean, analyzing data from the period 1995-2012. The analysis of the same group of countries realized by Aslan (2014) indicated a bidirectional relationship, but the analysis took place on data from the period 1995-2010, indicating the persistence of the indifferent trend of the analysis period.

Alhowaish (2016) conducted a similar study for the countries in the Council of Cooperation of the Gulf formed by: Saudi Arabia, Bahrain, United Arab Emirates, Kuwait, Oman and Qatar. Analyzing all countries as a group, the result was a unidirectional one, towards economic growth and tourism development for Kuwait, Saudi Arabia, Qatar and United Arab Emirates, in time the contrary was evidenced in Bahrain, and for Oman no causal relationship was found.

3. Metodologia cercetării

The purpose of the present work is to analyze the relationship of cointegration and causal link between tourism in Romania and economic growth, using an econometric approach.

The variables used in the analysis are: GDP as a measure of economic growth (World Bank, 2024), respectively the number of tourists (national and international) (Eurostat, 2024) as a measure of tourism development, for the period 2003-2022.

Realizing an analysis of causality implies going through three essential stages, detailed in a similar study in the field of energy from renewable sources (Pirlogea & Cicea, 2012). These stages are:

- (1) Verification of the stationarity of the time series;
- (2) Verification of the cointegration of the time series;
- (3) Analysis of causality between the cointegrated series.

The use of the Eviews 13 software will facilitate the execution of these three verifications and the identification of the relationships of interdependence between the variables examined.

Stationarity refers to the property of a time series to have a constant mean, variance and covariance over time. In practice, many time series are non-stationary, due to the existence of a trend or discontinuities that appear in the framework of these (Pirlogea & Cicea, 2012). The testing of stationarity will be realized using the Augmented Dickey Fuller (ADF) test. According to the literature of specialization (Kreishan, 2010; Cicea et al., 2019), the ADF test has the null hypothesis: non-stationarity of the series and the alternative hypothesis: stationarity of the series. The decision rule is based on the choice of a level of confidence between 1%, 5% and 10% and the comparison of the obtained values in the test with the existing values for those levels.

Cointegration offers a vision about the existence of a relationship in the long term between variables. It presupposes the estimation of the coefficients of a simple regression. The series of residuals are tested with the ADF test for the establishment of stationarity. This should be stationary at a level inferior to the series used, for the relationship in the long term to be valid.

Causality between the time series cointegrated will be tested using the Granger test. This is a distinct test, having a null hypothesis of double. In the case of two variables, X and Y, the null hypothesis will be formulated as follows:

- X does not cause Y
- Y does not cause X.

The alternative hypothesis will be the opposite of these, and the modalities of choice will be based on the values returned for the F test. The null hypothesis will be rejected if the probability associated with the F statistic is $\leq 0,05$ or the null hypothesis will be accepted if the probability associated with the F statistic is $> 0,05$ (Pirlogea & Cicea, 2012).

Causality refers to the relationship between two or more variables, in which the changes in one variable (denoted „cause”) determine or influence the changes in another variable (denoted „effect”). In the context of time series or the economy, causality means that a variable (for example, tourism) can directly influence another variable (for example, economic growth).

Așa cum apar descrise și în literatura de specialitate, există patru posibile situații de obținut în urma realizării analizei de cauzalitate dintre investițiile în infrastructura turistică și nivelul de dezvoltare din domeniul turismului (Suresh și Senthilnathan, 2014; Sokhanvar, Çiftçioğlu și Javid, 2018). Astfel:

H1: Creșterea economică $\rightarrow$ nivelul de dezvoltare în turism

H2: Creșterea economică $\leftarrow$ nivelul de dezvoltare în turism

H3: Creșterea economică $\leftrightarrow$ nivelul de dezvoltare în turism

H4: Creșterea economică —— nivelul de dezvoltare în turism

Având în vedere aspectele metodologice prezentate, următoarea secțiune va prezenta statistici de bază privind variabilele utilizate, dar și rezultatele obținute în urma parcurgerii pașilor cercetării.

4. Rezultate

Seriile de timp utilizate în analiză sunt:

- (1) PIB la prețul de piață reprezintă suma valorii adăugate brute de toți producătorii rezidenți din economie, plus taxele pe produse și mai puțin subvențiile care nu sunt incluse în valoarea produselor (World Bank, 2024).
- (2) Număr de sosiri de turiști, atât naționali, cât și internaționali (Eurostat, 2024).

Evoluția celor două serii de timp este redată pentru fiecare serie, în figura 1 și în figura 3. Ambele au avut o evoluție crescătoare de-a lungul perioadei studiate (2003-2022). Se poate observa că anul crizei economice a fost urmat de o scădere atât în valoarea PIB, cât și în cea a numărului de turiști, ce a persistat până la nivelul anului 2010. Situația pandemică a afectat și ea numărul de turiști, astfel se poate observa cum, din 2019 numărul turiștilor a înregistrat o scădere până în 2021.

Figurile 2 și 4 prezintă statistici descriptive pentru cele două serii de timp. Date fiind valorile testului Jarque-Bera și a probabilităților asociate, care sunt mai mari comparativ cu un nivel de încredere de 5%, se poate aprecia că ambele serii au o distribuție normală a datelor.

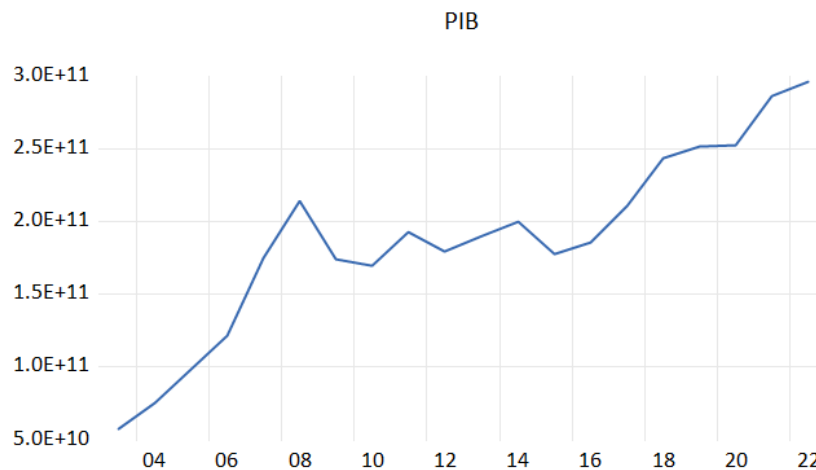


Fig. 1. Evoluția seriei de date PIB

Sursa: autorul cu Eviews 13

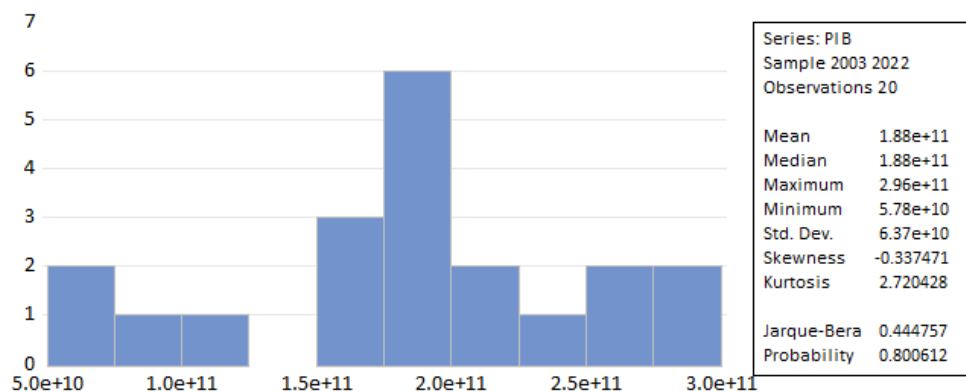


Fig. 2. Statistici descriptive pentru seria PIB

Sursa: autorul cu Eviews 13

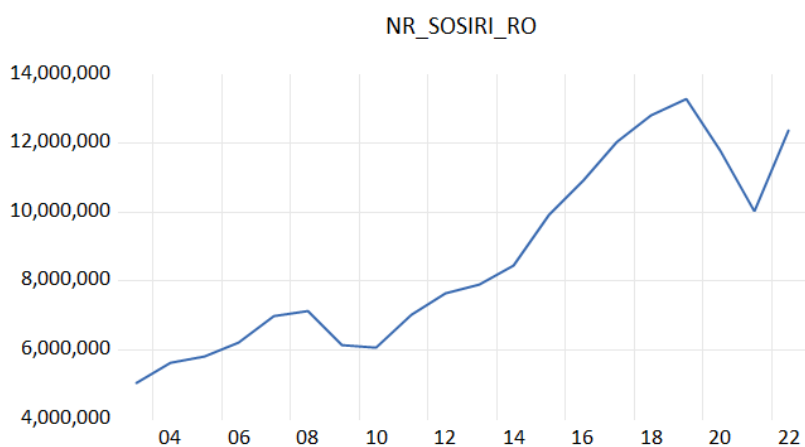


Figura 3. Evoluția seriei de date Număr de sosiri

Sursa: autorul cu Eviews 13

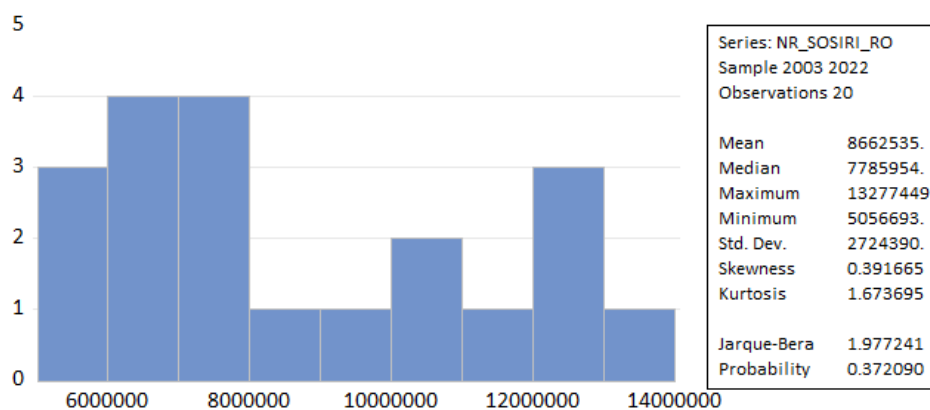


Figura 4. Statistici descriptive pentru seria PIB

Sursa: autorul cu Eviews 13

La o primă testare pentru a identifica staționaritatea, ambele serii au rezultat nestaționare pentru valorile lor normale (se numesc serii la nivel). Astfel, s-a mers mai departe cu testarea staționarității pentru diferențele de ordin 1. În statistică, diferențele de ordin 1 sunt obținute prin

scăderea valorii anterioare din valoarea curentă și sunt utile întrucât stabilizează seriile de timp prin eliminarea trendului. Conform rezultatelor prezentate în tabelele 1 și 2, ambele serii de timp devin staționare după prima diferențiere, întrucât valoarea lui t-statistic este mai mică în comparație cu valoarea prezentată pentru nivelul de încredere de 5% ($-3,534 < -3,052$, respectiv $-4,507 < -3,052$).

Tabel 1

Testarea staționarității pentru seria PIB (diferențe de ordin 1)				
PIB RO			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-3,534	0,02
Test valori critice:	1% level		-3,886	
	5% level		-3,052	
	10% level		-2,667	

* = Probabilitatea asociată testului t calculat

Sursa: autorul cu Eviews 13

Tabel 2

Testarea staționarității pentru seria Număr de sosiri (diferențe de ordin 1)				
NR SOSIRI RO			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-4,507	0,002
Test valori critice:	1% level		-3,886	
	5% level		-3,052	
	10% level		-3,667	

* = Probabilitatea asociată testului t calculat

Sursa: autorul cu Eviews 13

Întrucât ambele serii sunt staționare după diferențierile de ordin 1, se poate parcurge pasul următor din analiză, respectiv analiza de cointegrare. Aceasta presupune realizarea unei regresii simple cu cele două variabile și aplicarea testului ADF asupra reziduurilor. Tabelul 3 cuprinde rezultatele testului ADF, care arată că seria reziduurilor este integrată la nivel. Fiind integrate la un ordin mai mic comparativ cu cele două variabile, se poate concluziona că seriile sunt cointegrate, deci că între ele există o relație pe termen lung. Din estimarea coeficienților ecuației de regresie simplă, se poate observa că relația este una direct, pozitivă:

$$PIB_{RO} = 27.274.520.668,7 + 18.502,34 * NR_{SOSIRI_RO} \quad (1)$$

Tabel 3

Testarea cointegrării				
Seria reziduurilor			t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic			-3,546	0,0204
Test valori critice:	1% level		-3,920	
	5% level		-3,065	
	10% level		-2,673	

* = Probabilitatea asociată testului t calculat

Sursa: autorul cu Eviews 13

Ultimul pas din analiză presupune aplicarea testului Granger, pentru stabilirea cauzalității. Așa cum am prezentat și în cadrul metodologiei, testul are ipoteză nulă dublă, fapt ce se poate observa și în tabelul 4.

Testarea cauzalității			
Ipoteza nulă:	Obs	F-Statistic	Prob.
PIB nu cauzează NR_SOSIRI_RO	16	0,821	0,550
NR_SOSIRI_RO nu cauzează PIB		4,628	0,038

Sursa: autorul cu Eviews 13

După aplicarea testului Granger, am adoptat următoarea regulă de decizie (Akan, Dogan & Isik, 2010): ipoteza nulă a testului poate fi respinsă dacă probabilitatea asociată testului F-statistic este ≤ 0.05 sau aceasta poate fi acceptată dacă probabilitatea asociată testului F-statistic este > 0.05 . În cazul de față, se acceptă prima parte a ipotezei, respectiv că PIB nu cauzează nivelul de dezvoltare în turism, dar se respinge a doua parte a ipotezei. Astfel, pentru România, nivelul de dezvoltare din domeniul turismului influențează pe termen scurt creșterea economică. Relația este una unidirecțională. În acest fel se validează ipoteza H2: Creșterea economică $\leftarrow$ nivelul de dezvoltare în turism. Relația nu este valabilă și invers, întrucât am acceptat prima parte a ipotezei nule a testului Granger.

5. Discuții

Având în vedere relația de cauzalitate obținută, consider utile următoarele comentarii și discuții. Dezvoltarea turismului poate avea un impact semnificativ asupra economiei, mai ales pe termen scurt, în diverse moduri. De pildă, sectorul turistic contribuie la crearea de locuri de muncă în diverse domenii (hoteluri, restaurante, transport, activități de agrement etc.), ceea ce stimulează consumul și productivitatea. În același timp, veniturile provenite din turismul internațional (cheltuieli ale turiștilor străini) și din turismul intern (cheltuieli ale turiștilor locali) ajută la creșterea PIB-ului unei țări. Mai mult decât atât, dezvoltarea turismului poate atrage investiții în infrastructură (hoteluri, transport, atracții turistice), ceea ce poate stimula alte sectoare economice, precum construcțiile sau comerțul. Nu în ultimul rând, cheltuielile turiștilor internaționali pentru cazare, transport, mese și activități sunt considerate exporturi de servicii și contribuie astfel la creșterea economiei naționale.

Rezultatele obținute pentru România sunt consistente cu cercetări precedente ale unor alți autori, care deși poate că utilizează variabile distincte în măsurarea creșterii economice sau a nivelului de dezvoltare în turism, obțin aceeași legătură (Surugiu și Surugiu, 2013; Bădulescu et al., 2020; Albaladejo et al., 2023) și subliniază faptul că sectorul turistic are un impact semnificativ asupra creșterii economice a României.

Aceste informații rezultate în urma cercetării pot fi concludente pentru factorii de decizie din țara noastră pentru a profita de creșterea economică ce este influențat de nivelul de dezvoltare în turism. Astfel, investițiile în infrastructura rutieră, politici favorabile domeniului HoReCa sau investițiile în infrastructura turistică conduc la dezvoltarea economică a României.

Implicațiile teoretico-metodologice ale prezentului studiu se referă la consolidarea cadrului teoretic privind relația turism–creștere economică, la utilizarea modelelor econometrice dinamice și la explorarea bidirecționalității cauzale (spre deosebire de cercetările tradiționale, care tratează turismul doar ca determinant al creșterii economice, studiul evidențiază posibilitatea unei relații de tip feedback, contribuind astfel la aprofundarea înțelegerii reciproce între cele două fenomene).

În ceea ce privește implicațiile practice ale lucrării, acestea pot face referite la orientarea politicilor publice în turism (rezultatele cercetării pot ghida autoritățile în alocarea mai eficientă a resurselor, subliniind rolul turismului ca factor generator de creștere economică și justificând investițiile în infrastructura turistică) sau la atragerea investițiilor private în turism (demonstrarea legăturii dintre turism și PIB poate constitui un argument solid în fața investitorilor privați sau internaționali interesați de oportunitățile din România).

6. Concluzii

Prin analiza de față s-a răspuns la cele două întrebări de cercetare menționate anterior în lucrare. Astfel, s-a demonstrat că există o relație de legătură pe termen lung între creșterea economică și dezvoltarea turismului, aceasta fiind una direct, pozitivă. De asemenea, s-a demonstrat că există o relație pe termen scurt între creșterea economică și dezvoltarea turismului, iar direcția legăturii este următoarea: creșterea economică $\leftarrow$ nivelul de dezvoltare în turism.

În concluzie, analiza de cauzalitate sugerează că nivelul de dezvoltare al turismului are un efect semnificativ asupra creșterii economice în România pe termen scurt, ceea ce înseamnă că un turism mai bine dezvoltat contribuie la o economie mai puternică. Totuși, acest efect este unidirecțional și nu există o relație inversă clară, în care creșterea economică să influențeze dezvoltarea turismului într-o manieră directă.

Pe baza rezultatelor obținute din analiza de cauzalitate, care sugerează că nivelul de dezvoltare al turismului influențează creșterea economică pe termen scurt în România, pot fi formulate mai multe direcții viitoare de cercetare care să extindă și să aprofundeze înțelegerea acestei relații. O primă posibilitate ar fi realizarea unui studiu comparativ între România și alte țări din Europa Centrală și de Est (de exemplu, Ungaria, Polonia, Bulgaria) pentru a înțelege diferențele în impactul turismului asupra economiei și modul în care diferitele politici de turism influențează creșterea economică. O a doua posibilitate ar fi investigarea diferențelor dintre impactul turismului intern și al celui internațional asupra creșterii economice din România. Analiza ar putea arăta cum fiecare tip de turism contribuie diferit la creșterea economiei naționale.

Nu în ultimul rând, pot fi menționate limite ale cercetării, care fac referire la disponibilitatea datelor, la utilizarea unei singure variabile independente, respectiv nivelul de dezvoltare în turism (când este bine știut faptul că există o multitudine de factori ce influențează creșterea economică), la alegerea testelor prin care s-au parcurs cei trei pași ai cercetării (acestea nu sunt singurele teste ce se pot utiliza pentru verificarea staționarității, a cointegrării și a cauzalității).

Referințe

1. Akan, Y., Doğan, E.M., & Işık, C., 2010. The causality relationship between energy consumption and economic growth: the case of Turkey. *Enerji, Piyasa ve Düzenleme*, 1(1), pp. 101-120.
2. Albaladejo, I.P., Brida, J.G., González-Martínez, M.I., & Segarra, V., 2023. A new look to the tourism and economic growth nexus: A clustering and panel causality analysis. *The World Economy*, 46(9), pp. 2835-2856. <https://doi.org/10.1111/twec.13459>.
3. Alcalá-Olíd, F., Castanho, R.A., Alcalá-Ordóñez, A., & Cárdenas-García, P.J., 2025. Can Tourism Drive Economic Growth and Development? A Dual Perspective from Portugal's Regions. *Tourism Planning & Development*, pp. 1-20. <https://doi.org/10.1080/21568316.2025.2456772>.
4. Alhwaish, A.K., 2016. Is tourism development a sustainable economic growth strategy in the long run? Evidence from GCC countries. *Sustainability*, 8(7), Art. no. 605. <https://doi.org/10.3390/su8070605>.
5. Amaghionyeodiwe, L.A., 2012. Research note: A causality analysis of tourism as a long-run economic growth factor in Jamaica. *Tourism Economics*, 18(5), pp. 1125-1133. <https://doi.org/10.5367/te.2012.0155>.
6. Aslan, A., 2014. Tourism development and economic growth in the Mediterranean countries: Evidence from panel Granger causality tests. *Current Issues in Tourism*, 17(4), pp. 363-372. <https://doi.org/10.1080/13683500.2013.768607>.
7. Bădulescu, A., Bădulescu, D., Simut, R., & Dzitac, S., 2020. Tourism–economic growth nexus. The case of Romania. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(4), pp. 867-884. <https://doi.org/10.3846/tede.2020.12532>.

8. Bilen, M., Yilanci, V., & Eryüzü, H., 2017. Tourism development and economic growth: a panel Granger causality analysis in the frequency domain. *Current Issues in Tourism*, 20(1), pp. 27-32. <https://doi.org/10.1080/13683500.2015.1073231>.
9. Cicea, C., Popa, I., Marinescu, C., & Ștefan, S.C., 2019. Determinants of SMEs' performance: evidence from European countries. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 32(1), pp. 1602-1620. <https://doi.org/10.1080/1331677X.2019.1636699>.
10. Eurostat, 2024. *Arrivals of residents/non-residents at tourist accommodation establishments*. Available at: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tin00174/default/table?la>.
11. Gwenthure, Y., & Odhiambo, N.M., 2017. Tourism and economic growth: A review of international literature. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 65(1), pp. 33-44.
12. Jannat, A., Islam, M., & Aruga, K., 2025. Revealing the interrelationship of economic, environmental, and social factors with globalization in G-7 countries tourism growth: A CS-ARDL approach. *Sustainable Futures*, Art. no. 100483. <https://doi.org/10.1016/j.sftr.2025.100483>.
13. Kreishan, F.M., 2010. Tourism and economic growth: The case of Jordan. *European Journal of Social Sciences*, 15(2), pp. 63-68.
14. Mishra, P.K., Rout, H.B., & Mohapatra, S.S., 2011. Causality between tourism and economic growth: Empirical evidence from India. *European Journal of Social Sciences*, 11(4), pp. 114-124.
15. Park, S.Y., & Kim, S.H., 2017. Tourism development and economic growth in Korea: Causal relationship in tails. *Tourism Analysis*, 22(2), pp. 149-165. <https://doi.org/10.3727/108354217X14888192562249>.
16. Pirlogea, C., & Cicea, C., 2012. Econometric perspective of the energy consumption and economic growth relation in European Union. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 16(8), pp. 5718-5726. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2012.06.010>.
17. Simion, C.P., Popa, C.Ș., Gavrilă, M.R., Simion, M.M., & Kais, S., 2024. The level of development in the field of tourism in the current economic context. In: *Proceedings of the 18th International Management Conference "Management in the Algorithmic Era: Harmonizing AI Mastery and Human Collaboration"*, București, România, pp. 339-350.
18. Singh, D., & Alam, Q., 2024. Is tourism expansion the key to economic growth in India? An aggregate-level time series analysis. *Annals of Tourism Research Empirical Insights*, Art. no. 100126. <https://doi.org/10.1016/j.annale.2024.100126>.
19. Sokhanvar, A., Çiftçioğlu, S., & Javid, E., 2018. Another look at tourism-economic development nexus. *Tourism Management Perspectives*, 26, pp. 97-106. <https://doi.org/10.1016/j.tmp.2018.03.002>.
20. Sun, Z., Liu, L., Pan, R., Wang, Y., & Zhang, B., 2025. Tourism and economic growth: The role of institutional quality. *International Review of Economics & Finance*, Art. no. 103913. <https://doi.org/10.1016/j.iref.2025.103913>.
21. Suresh, J., & Senthilnathan, S., 2014. Relationship between tourism and economic growth in Sri Lanka. *Economic Issues in Sri Lanka*, 115, Art. no. 132.
22. Surugiu, C., & Surugiu, M.R., 2013. Is the tourism sector supportive of economic growth? Empirical evidence on Romanian tourism. *Tourism Economics*, 19(1), pp. 115-132. <https://doi.org/10.5367/te.2013.0196>.
23. Wong, D.W., Tai, A.C., Chan, D.Y., & Lee, H.F., 2024. Can tourism development and economic growth mutually reinforce in small countries? Evidence from Singapore. *Current Issues in Tourism*, 27(8), pp. 1316-1331. <https://doi.org/10.1080/13683500.2023.2213879>.
24. World Bank, 2024. *GDP per capita (current US\$)*. Available at: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators#>.
25. Wu, T.P., & Wu, H.C., 2020. Causality between tourism and economic development: The case of China. *Tourism Analysis*, 25(4), pp. 365-381. <https://doi.org/10.3727/108354220X15758301241864>.